

ปัญหาการอ่านในสังคมไทย : บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

The Problem of Reading in Thai Society : Social and Cultural Context

พงศ์ศักดิ์ สังขภิญโญ*
Pongsak Sungkapinyo

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ค้นหา และวิเคราะห์ปัญหาการอ่านของคนไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและหลักการวิเคราะห์วาทกรรม ตามแนวคิดของ Foucault พร้อมกันนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในรูปแบบของตัวบทจากเอกสารที่ได้คัดเลือกจำนวน ๑๘๐ รายการ ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อ การอ่านของคนไทยในประเด็นปัจจัยเงื่อนไขบริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรม ๗ ประเด็นหลัก คือ สังคมไทย เป็นสังคมบอกล่าหรือมุขปาฐะ ระบบสังคมแบ่งชนชั้น ระบบอุปถัมภ์และพวกพ้อง ปัญหาด้านความยากจน การขาดแบบอย่างที่ดีทางการอ่าน ทศนคติและความเชื่อทางการอ่าน และพฤติกรรมและนิสัยของคนไทย

คำสำคัญ: การอ่าน ปัญหาการอ่าน วาทกรรมการอ่าน

ABSTRACT

The objective of this research was to study, search for, and analyze reading problems of Thai people. This qualitative research employed content analysis and Foucault's approach discourse analysis as methods. The researcher collected data in the form of text from 180 selected documents including the printed materials and internet resources. The research result found that 7 major problems affecting Thai reading on socio-cultural context are oral tradition, social system, patronage system and friends, poverty problems, lacking good role models in reading, reading attitudes and beliefs, and Thai people's behavior and habits.

Keyword: Reading Culture, Problem of Reading, Reading Discourse

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หลักสูตรการจัดการสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยจากงบประมาณแผ่นดินประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘

บทนำ

ในแวดวงวิชาการ และสื่อมวลชน ต่างมีคำถามว่าทำไมเด็กไทยไม่อ่านหนังสือ หรืออ่านหนังสือน้อย มักเป็นคำถามคาใจผู้ใหญ่หลายคน^๑ เนื่องจากข้อมูลที่เปิดเผยถึงสถิติการอ่านของคนไทยทำให้ผู้คนแปลกใจ และสะท้อนใจมากที่สุด^๒ มุมมิต ฌ รัตติกาล^๓ กล่าวว่า “การที่คนไทยไม่นิยม ไม่ชอบ ไม่สนใจการอ่านหนังสือ นับเป็นปัญหาใหญ่ที่จะต้องช่วยกันอธิบายสาเหตุเพื่อจะสามารถแก้ไขปัญหานี้ อย่างเป็นระบบรอบด้าน และมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะนำทางให้เราเข้าใจปัญหาการไม่อ่านหนังสือของคนไทยในแง่มุมอื่น ๆ อาจจะต้องเริ่มต้นที่การตระหนักเสียก่อนว่า การที่คนในสังคมส่วนใหญ่ไม่นิยมใส่ใจในการอ่านหนังสือนั้นย่อมไม่ได้เกิดขึ้นในสุญญากาศ หากแต่เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดำเนินมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จนทำให้มีคนประกาศความรู้สึกรู้สึกของความเป็น “คนไทย” กับการไม่อ่านหนังสือได้อย่างมั่นใจขนาดนั้น” เพราะปัญหาการอ่านหนังสือน้อยของคนไทยถือเป็นปัญหาหลัก และวิกฤตใหญ่ที่ประเทศไทยต้องเร่งแก้ไข^{๔,๖} และการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดในประเทศแรก ก็คือต้องหาเหตุผลว่าทำไมคนไทยอ่านหนังสือน้อย หรือไม่รักการอ่าน เพื่อที่จะได้วางแผนและแก้ปัญหาได้ถูกทาง

มีนักวิชาการหลายท่านได้พยายามหาคำตอบว่าทำไมคนไทยไม่มีวัฒนธรรมการอ่าน ไม่รักการอ่าน หรืออ่านหนังสือน้อย โดยพยายามสืบค้นตั้งแต่อดีต ทั้งแง่มุมประวัติศาสตร์ ชีวีตความเป็นอยู่ การเมืองการปกครอง รวมถึงระบบการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา ระบบการศึกษาของรัฐ และภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดความรู้ นักวิชาการเหล่านี้ได้แสดงความคิดเห็น และมุมมองหลากหลายเพื่อค้นหา

^๑ อร. ปัญหาการอ่านของเด็กไทย. ๒๕๕๑. สืบค้นจาก: <http://www.oknation.net/blog/techno3008/2008/08/02/entry-1>.

(๑๙ มีนาคม ๒๕๕๘)

^๒ พีมันท์. เด็กไทยน่าเป็นห่วง!! ม.๑ เริ่มอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้. ๒๕๕๖. สืบค้นจาก: <https://www.dek-d.com/education/32628>. (๒๒ กันยายน ๒๕๕๖).

^๓ มุมมิต ฌ รัตติกาล. ทำไมคนไทยไม่อ่านหนังสือ. ๒๕๕๘. สืบค้นจาก: <http://prachatai.org/journal/2015/01/57243>. (๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘).

^๔ สุวัฒนา ขจีจิต. บทความประเด็นปัญหาสังคม เรื่อง เด็กไทยอ่านหนังสือน้อยลง. ม.ป.ป. สืบค้นจาก: http://mcpswis.mcp.ac.th/html_edu/cgi-bin/mcp/main_php/print_informed.php?id_count_inform=22840. (๗ กันยายน ๒๕๕๙).

^๖ MGR Online. อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ช้ำร้าย “อ่านน้อย” จับประเด็นไม่ได้ วิกฤตใหญ่ที่ไทยต้องแก้. หน้าแรกผู้จัดการ Online. ๒๕๕๙. สืบค้นจาก: <http://www.manager.co.th/qol/viewnews.aspx?NewsID=9590000000019>. (๗ กันยายน ๒๕๕๙).

สาเหตุที่แท้จริง วิลาลินี พิพิธกุล^๗ กล่าวว่าสังคมไทยณรงค์เรื่องรักการอ่านมานาน ไม่ต่ำกว่า ๓๐-๔๐ ปี ก็ว่าได้ แต่ทำไมการอ่านจึงยังไม่ฝังรากอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทย ส่วนปริญญา ชาวสมุน^๘ ได้ให้แง่คิดที่มาจากคำกล่าวหา "คนไทยไม่อ่านหนังสือ" จะกลายเป็นคำจำกัดความถึงวัฒนธรรมการอ่านของคนไทยไปแล้ว ไม่ว่าจะด้วยนิสัยใจคอ สภาพแวดล้อม หรือปัจจัยอะไรต่อมิอะไรที่ทำให้คนไทยไม่อ่านหนังสือ (อย่างที่เขาวา) แต่วันนี้มีคำอธิบายเป็นเรื่องเป็นราวเรียบริ้อยแล้ว

สกุล บุญยทัต^๙ กล่าวว่าประเทศไทยถูกระบุว่ามีจำนวนประชากรที่นิยมอ่านหนังสือค่อนข้างน้อย และหนังสือที่แพร่หลายเป็นที่นิยมต่อการอ่านก็จัดได้ว่าเป็นหนังสือที่มีคุณค่าในระดับพื้นฐานที่อาจ จะไม่สามารถเกื้อหนุนหรือส่งเสริมในทางภูมิปัญญาได้อย่างเด่นชัด การอ่านหนังสือจึงกลายเป็นดังวิกฤติแห่งศรัทธาที่สังคมแทบจะไม่สามารถสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่รอบรู้และมีความแหลมคมทางปัญญาขึ้นมาได้ สิ่งนี้จะกลายเป็นปมปริศนาที่ขบไม่แตกว่า เหตุใดคนไทยจึงไม่ใฝ่หาและเห็นคุณค่าของการอ่านหนังสือ มูลเหตุใดที่ก่อให้เกิดวิกฤติดังกล่าวนี้ ระบบการศึกษาที่คับแคบ แนวนโยบายที่ไม่ชัดเจนในการส่งเสริมของรัฐ รวมทั้งรสนิยมส่วนตัวของผู้คนยุคใหม่ที่เลือกจะเสพการรับรู้ด้วยสิ่งอื่นมากกว่าหนังสือ ประเด็นเหล่านี้นำมาซึ่งการพินิจพิเคราะห์อันยากลำบาก ต้องการพิสูจน์ว่าปมปัญหาอันเป็นวิกฤติเบื้องต้นเป็นเรื่องจริงหรือเป็นเพียงอาการของความวิตกกังวลจากการเข้าใจผิด

ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาถึงปัจจัย ปัญหา และบริบทสำคัญ ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลเหตุของปัญหาดังที่ปริญญา ชาวสมุน^{๑๐} กล่าวว่า “เพราะก่อนหน้านี้ยังไม่มีใครชี้ชัดได้ว่าคนไทยอ่านหนังสือหรือไม่ ถ้าอ่านพวกเขาอ่านอะไร มีเพียงการคาดเดาและตีตราว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ ซึ่งอันที่จริงข้อมูลเหล่านี้หากรู้แจ้งรู้จริงจะมีคุณมากกว่าแค่รู้ว่าคนไทยอ่านหนังสือหรือไม่และอย่างไร เพราะในยุคที่สังคมออนไลน์เป็นมากกว่าโลกคู่ขนาน 'การอ่าน' กับ 'การดู' มีเพียงเส้นบางกั้น เป็นที่มาของคำกล่าวหา คนไทยไม่อ่านหนังสือหรืออันที่จริงคนไทยอ่าน เพียงแต่อ่านอะไร”

^๗ วิลาลินี พิพิธกุล, “สร้างสังคมการอ่าน ไม่ใช่เรื่องเล็กที่พรรคการเมืองจะมองข้าม”, โฟสต์ทูเดย์, (๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๐).

หน้า A๑๐.

^๘ ปริญญา ชาวสมุน. อ่านอะไร...คนไทย. ๒๕๕๘. สืบค้นจาก: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/636858>. (๙ ธันวาคม ๒๕๕๘).

^๙ สกุล บุญยทัต, “อ่านเกิดชาวไทย”, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ๕๙, ๓๐ (๑๓-๑๙ เมษายน ๒๕๕๕), หน้า ๗๓-๗๔.

^{๑๐} ปริญญา ชาวสมุน. อ่านอะไร...คนไทย. ๒๕๕๘. สืบค้นจาก: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/636858>. (๙ ธันวาคม ๒๕๕๘).

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเพื่อตอบคำถามว่าทำไมคนไทยไม่รักการอ่าน ด้วยการใช้หลักวิธีการสืบสวนวงศ์วาน (archaeology) และวงศ์วิทยา (genealogy) ร่วมกัน ซึ่งเป็นทฤษฎีของมิเชล ฟูโกต์ (Micheal Foucault) เพื่อศึกษาถึงภาคปฏิบัติการทางสังคม (social practice) ในด้านปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ที่ส่งผลต่อวาทกรรมการอ่านในสังคมไทย ด้วยการสืบค้น เจาะลึกเอกสารต่าง ๆ เพื่อค้นหาว่ามีอำนาจ ทัศนคติ ความเชื่อ และปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการที่คนไทยอ่านหนังสือน้อย ไม่รักการอ่าน หรือไม่มีวัฒนธรรมการอ่าน เพราะปัญหาหนึ่งที่หลายต่อหลายคนมีความห่วงใยยิ่งอยู่ในขณะนี้คือ ปัญหาคนไทยไม่รักการอ่าน ซึ่งบางคนอาจจะดูว่าเป็นปัญหาเล็ก ๆ แต่จริงแล้วไม่ใช่ปัญหาเล็กอย่างที่คิดเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องประสานความร่วมมือ ช่วยกันแก้ไขอย่างจริงจังและจริงจัง^{๑๑} การหาที่มาของปัญหาจึงมีความสำคัญที่จะได้ตระหนัก และรับรู้อย่างถูกต้องว่าปัญหาการอ่านของคนไทยคืออะไร โดยเฉพาะในบริบทปัญหาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อการอ่านของคนไทยอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหา และวิเคราะห์ปัญหาการอ่านของคนไทยบริบททางสังคมและวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์วาทกรรมการอ่านของคนไทย เพื่อค้นหาว่าสาเหตุหรือปัญหาอะไรที่ส่งผลให้คนไทยไม่รักการอ่าน หรืออ่านหนังสือน้อยในบริบททางสังคมและวัฒนธรรม โดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เอกสารเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการใช้การวิเคราะห์วาทกรรมตามแนวคิดของ Foucault ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อความที่เป็นตัวบท (text) ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกตามแนวคิดของ Fairclough มาเป็นแนวทางในการพิจารณา

^{๑๑} รักการอ่าน...นำชีวิตสู่ความสำเร็จ. ๒๕๕๒. สืบค้นจาก: <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=10504&Key=hotnews>. (๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๘).

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

๑. การวิเคราะห์เนื้อหาในขั้นต้น โดย

- ๑.๑ กำหนดกลุ่มเนื้อหาที่จะวิเคราะห์ตามคำศัพท์ที่ได้กำหนด
- ๑.๒ รวบรวมข้อมูลที่ต้องการวิเคราะห์
- ๑.๓ คัดลอกเนื้อหา และแยกเป็นกลุ่มตามคำศัพท์ที่ได้กำหนดศึกษา
- ๑.๔ ลงรหัสด้วยคำสำคัญจากเนื้อหาที่ได้คัดลอก
- ๑.๕ วิเคราะห์เนื้อหา และตีความ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์วาทกรรม

๒. การวิเคราะห์วาทกรรมจากตัวบทที่ได้คัดลอกเนื้อหาในตารางเพื่อให้มองเห็นหัวข้อตามประเด็นต่าง ๆ ทางวาทกรรม วิเคราะห์เพื่อให้มองเห็นกระบวนการสร้าง การให้ความหมายและภาคปฏิบัติการทางวาทกรรมในการผลักดันแนวคิดทางด้านการอ่าน ทั้งที่เป็นวาทกรรมหลัก วาทกรรมรอง การผลิตซ้ำ วาทกรรม วาทกรรมทวนกระแส

๓. ข้อจำกัดในการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์วาทกรรมภายใต้บริบทของเอกสารที่คัดเลือกเท่านั้น จึงไม่ครอบคลุมเอกสารอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยคัดเลือก โดยเฉพาะเอกสารที่แปลจากต่างประเทศ (แต่จะใช้เฉพาะหน้าคำนำที่เขียนโดยคนไทย)

ผลการวิจัย

วาทกรรมคนไทยทั้งไม่อ่านหนังสือ และอ่านหนังสือน้อย เป็นปัญหาหลักของสังคมไทย จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาเหตุผลว่าทำไมคนไทยจึงไม่อ่านหนังสือ เพื่อตอบโจทย์ปัญหาของประเทศ และจะได้หาแนวทางแก้ไขได้ตรงประเด็น จากการวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการทางสังคมของวาทกรรมการอ่านของคนไทย มีประเด็นสำคัญที่สามารถตอบโจทย์ปัญหาการไม่รักการอ่านของคนไทยได้อย่างเป็นระบบมองเห็นปัญหาได้ชัดเจนในหลายประเด็น บทความนี้มุ่งหาปัญหาในบริบทปัจจัยเงื่อนไขทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้วยคนไทยไม่มีวัฒนธรรมการอ่านมาตั้งแต่อดีต เป็นเงื่อนไขทางสังคมที่รับทราบกันโดยทั่วไป เป็นเงื่อนไขที่รวมเอาปัจจัยทางด้านประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ (การทำมาหากิน หรืออาชีพ) การเมืองการปกครอง และวัฒนธรรม ทศนคติและความเชื่อ การดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งเงื่อนไขเหล่านี้มีบทบาทส่งผลให้คนไทยมีพฤติกรรมไม่ชอบอ่านหนังสือ หรืออ่านหนังสือน้อย ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นหลัก ๆ ได้ดังนี้

๑. สังคมไทยเป็นสังคมบอกเล่า หรือมุขปาฐะ

สังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่ชอบอ่านหนังสือ คนไทยชอบฟังและพูดมากกว่าอ่าน ไม่มีวัฒนธรรมในการอ่านหนังสือตั้งแต่โบราณ สังคมไทยเป็นสังคม “มุขปาฐะ” คือถนัดการเล่า การพูด การร้อง การเล่น มากกว่าที่จะเป็นการอ่าน การอ่านการเขียนจำกัดเฉพาะผู้รู้หนังสือเท่านั้น ประชาชนทั่วไปอ่านหนังสือกันน้อย^{๑๒,๑๓}

วิทยากร เชียงกุล^{๑๔} ให้เหตุผลว่าในอดีตสังคมไทยเป็นชุมชนค่อนข้างเล็ก (ประชากรน้อย) เศรษฐกิจอุดมสมบูรณ์ มีการค้าขาย อาจไม่จำเป็นต้องพัฒนาเรื่องหนังสือและความรู้ เช่น การจดบันทึก น้ำท่วมน้ำแล้ง คิดบัญชี เป็นต้น วิถีชีวิตคนส่วนใหญ่ในสมัยก่อนอยู่ในหมู่บ้านแบบเกษตรพึ่งตนเอง พึ่งพาธรรมชาติ ไม่ต้องต่อสู้ดิ้นรนมาก สื่อสารโดยการพูด การร้องรำทำเพลงมากกว่าโดยตัวหนังสือ ชอบสนุกมากกว่าอยากรู้ อยากเห็น อยากเรียนรู้อย่างจริงจัง สอดคล้องกับ เกียรติตระกูลใจไทย^{๑๕} กล่าวว่า การอ่านในสภาพของสังคมไทยที่มีรากเหง้าเป็นสังคมทางการเกษตร การอ่านไม่ได้เป็นวัฒนธรรมในความหมายที่เข้าใจกันในสังคมตะวันตก ไม่ค่อยพบเห็นมากนักที่จะเห็นคนไทยอ่านหนังสือ และนำไปแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต ที่ได้เห็นก็มีแต่กลุ่มเล็ก ๆ ที่คับกันแคบ ๆ แต่กลุ่มใหญ่ ๆ นั้นยังไม่เคยเห็น

ชัชมิตร แสงกระจ่าง^{๑๖} กล่าวว่า “สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมการอ่านเกิดขึ้นในที่จำกัด และยังเป็นเรื่องแปลกใหม่ ทำให้เยาวชนและชาวบ้านรับวัฒนธรรมการอ่านน้อย หรือไม่เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมการอ่าน ซึ่งก่อให้เกิดการขาดกระบวนการของการอ่าน การเขียน และการวิจารณ์ จึงเป็นที่มาของวัฒนธรรมการอ่านในปัจจุบัน”

๒. ระบบสังคมแบ่งชนชั้น

สังคมการอ่านในอดีตเป็นคนอีกกลุ่มสังคมหนึ่ง คือชนชั้นปกครอง และศาสนา นั่นก็คือกลุ่มวัง กับวัดเท่านั้น ในอดีตสังคมไทยในชนบทมุ่งทำมาหากิน การเรียนรู้ หรือข่าวสารได้รับจากการบอกเล่า

^{๑๒} ลิขิต ธีรเวคิน, “การอ่านหนังสือ”, สยามรัฐ (๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๔) หน้า ๖.

^{๑๓} อุดม เพชรสังหาร, “สร้างวัฒนธรรมการอ่าน สร้างวัฒนธรรมเลี้ยงลูกด้วยหนังสือ”, โลกวันนี้ (๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๒) หน้า ๔๖.

^{๑๔} วิทยากร เชียงกุล, “ต้องทำให้คนไทยรักการอ่าน จึงจะปฏิรูปการศึกษาและประเทศได้”, ผู้จัดการรายสัปดาห์ (๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๒) หน้า A๘.

^{๑๕} เกียรติตระกูลใจไทย, “วัฒนธรรมการอ่านคนรุ่นใหม่กับการปฏิวัติสังคม”, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ๔๕, ๒๐ (ตุลาคม ๒๕๕๑) หน้า ๘๖-๘๘.

^{๑๖} ชัชมิตร แสงกระจ่าง, “ชีวิตวัฒนธรรมการอ่านปัจจุบันเกิดซ้ำ”, ข่าวสด (๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๘) หน้า ๒๓.

หรือผ่านมหรสพเพื่อความบันเทิง สังคมการอ่านกลับไปอยู่ที่สังคมชนชั้นปกครองและวัด ดังที่ศิลา โคมฉาย^{๑๗} กล่าวว่า การอ่านส่วนใหญ่ในอดีตของคนไทยอยู่ในราชสำนัก อยู่ในระบบราชการ อยู่ในวัด ผู้ที่จะเรียนหนังสือเพื่อการอ่านเขียนส่วนใหญ่ หากไม่ใช่เพื่อการบวชก็เพื่อรับราชการ และหนังสือหรือวรรณกรรมส่วนใหญ่ในอดีต ที่ได้รับการเขียนหรือพิมพ์ก็เพื่อการเฉลิมฉลองพระนคร หรือเป็นการเทิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ และส่วนใหญ่ถูกจารึกในใบลาน ไม่มีการพิมพ์ที่ทันสมัยเหมือนในปัจจุบัน จึงไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร

๓. บริบททางด้านระบบอุปถัมภ์และพวกพ้อง

สังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบอุปถัมภ์และพวกพ้อง ในความหมายที่ว่าเด็กของใคร พวกของใคร บ่อยครั้งที่ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานของบุคคล ด้วยเหตุนี้คนไทยเลยมุ่งที่จะสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวด้วยระบบอุปถัมภ์มากกว่าที่จะดูความสามารถของบุคคล สิ่งนี้จึงส่งผลให้คนไทยไม่ชวนขวนขวายหาความรู้เพื่อความก้าวหน้า แต่ใช้ระบบอุปถัมภ์เพื่อความก้าวหน้าของตนเอง ดังนั้นการอ่านหนังสือเพื่อสร้างปัญญาที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง จึงห่างไกลไปจากความรู้ที่นึกคิด และความใฝ่ฝันของผู้คน ที่สามารถแสวงหาความสำเร็จในชีวิตบนความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่า มุมมิต ฌ รัตติกาล^{๑๘} ได้กล่าวว่าคนไทยนั้นมี “แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์” มากกว่า “แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์” จากวันนั้นถึงวันนี้ หากเราสำรวจแรงจูงใจของผู้คนในสังคมไทยก็คงจะออกมาในรูปแบบเดิม ได้แก่ “แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์” มีสูงกว่า “แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์” หรือดังที่ศิริ ลิ้มตระกูล^{๑๙} กล่าวสนับสนุนว่า “คนไทยไม่อ่านเพราะไม่จำเป็น ทำไมก็เพราะสังคมนี้เป็นสังคมเส้น ก็ไม่จำเป็นที่ชีวิตของคนจะต้องก้าวหน้าด้วยการอาศัยตนเอง แต่จะต้องขึ้นอยู่กับบารมีของผู้อื่น หรือเรียกอย่างชาวบ้านว่า “เส้น” จะเป็นเส้นใหญ่เส้นเล็กก็แล้วแต่ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอ่านเพื่อค้นคว้าหาความรู้ ความก้าวหน้าแต่ประการใดให้มันเหนียวยาก และเปลืองสมองเปล่า ๆ

๔. ปัญหาด้านความยากจน

ความยากจนก็เป็นปัญหาหนึ่งที่ส่งผลในทุก ๆ ด้านของการพัฒนา รวมถึงพฤติกรรมการอ่านซึ่งเป็นปัญหาที่ชัดเจนมาก บุคคลเหล่านี้ให้ความสำคัญกับปากท้อง การทำมาหากิน รายได้ก็ใช้ เพื่อการยังชีพและสิ่งของจำเป็น การอ่านหรือซื้อหนังสือจึงเป็นของเกินความจำเป็น

^{๑๗} ศิลา โคมฉาย, “ถึงเวลานั้นวาระการอ่าน (อีกแล้ว)”, *มติชนสุดสัปดาห์* ๒๙, ๑๔๔๕ (๑๐ - ๑๖ เมษายน ๒๕๕๒) หน้า ๖๒

^{๑๘} มุมมิต ฌ รัตติกาล, *ทำไมคนไทยไม่อ่านหนังสือ*, ๒๕๕๘. สืบค้นจาก: <http://prachatai.org/journal/2015/01/57243>. (๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘).

^{๑๙} ศิริพร ลิ้มตระกูล, “อ่านนั้นสำคัญไฉน”, *วารสารจันทร์เกษม* ๑๓๖ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๒๘) หน้า ๔๓-๔๖.

จึงส่งผลให้การอ่านอยู่นอกเหนือชีวิตประจำวัน ดังที่นิรันดร์ดี บุญจันทร์^{๒๐} กล่าวว่า “สิ่งที่ถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การอ่านหนังสือในบ้านเราไม่กระจายอย่างทั่วถึง ก็คือความยากจนของประชากร และระดับการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย ทั้งในเมืองและชนบทที่ต้องดิ้นรนหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง การจะหาเงินมาซื้อหนังสือสักเล่มให้คนในบ้านมาอ่านสักเล่มไม่ใช่เรื่องง่าย ตัวอย่างเช่นราคาหนังสือปกอ่อนเกิดบุ๊คบางเล่มนั้นสามารถจะซื้อข้าวสารกินได้ร่วมเดือน เพราะฉะนั้นการจะซื้อหนังสือดี ๆ มาให้ลูกอ่านหนังสือสักเล่มนั้น จึงห่างไกลจากความคิดมาก รวมไปถึงการสนับสนุนให้เด็กเรียนหนังสือและอ่านหนังสือด้วย เพราะจำเป็นต้องใช้แรงงานเด็กเพื่อจุนเจือหาเลี้ยงครอบครัว เด็กต้องทำงานแทนที่ จะได้อ่านหนังสือ” นอกจากนี้เวลาส่วนใหญ่ก็อยู่กับการทำงานหาเลี้ยงชีพ พอมีเวลาว่างก็ต้องการพักผ่อน หรือเพื่อความบันเทิงสังสรรค์ ดูโทรทัศน์

๕. ขาดแบบอย่างที่ดีทางด้านการอ่าน

ในสังคมไทยเรายังขาดแบบอย่างที่ดีในหลาย ๆ ประเด็นเพื่อเป็นแบบอย่างให้เด็กได้ซึมซับรับรู้ หรือคุ้นชินจนเป็นนิสัย แบบอย่างที่ดีทางด้านการอ่านเช่นกัน ผู้ใหญ่ สังคม และสิ่งแวดล้อมยังไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการอ่านของเด็กได้ แม้ในโรงเรียน หรือสถาบันการศึกษาก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันว่าในวัยเด็ก การอ่านของผู้ใหญ่มีผลกระทบตุนเซลล์สมองให้เกิดการแตกกิ่งก้านออกมาต่อเชื่อมกันเป็นวงจร และวงจรที่ว่านี้จะแข็งแรงมากขึ้นได้ด้วยการอ่านเช่นกัน ในทางจิตวิทยาพบว่า หากสิ่งที่ผู้ใหญ่สอนและสิ่งที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติมีความขัดแย้งกัน เด็กจะทำตามในสิ่งที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติ ฉะนั้นถ้าอยาก让孩子เป็นนักอ่าน ผู้ใหญ่ก็ต้องทำให้เห็นด้วยการอ่านเช่นเดียวกัน การอ่านและการเรียนรู้คือพฤติกรรมหรือทักษะที่เป็นทั้งพฤติกรรมส่วนบุคคล และพฤติกรรมของสังคม ย่อมต้องเรียนรู้ผ่านการมีแบบอย่างให้เห็น^{๒๑} ส่วน วิณัฐ ชวนะเวช^{๒๒} กล่าวว่าเด็กไทยไม่ได้รับการปลูกฝังให้มีนิสัยรักการอ่านตั้งแต่วัยเยาว์ ขาดต้นแบบ แบบอย่างที่ดีในการอ่าน

นักวิชาการและนักการศึกษา มองว่าการที่เด็กไม่รักการอ่าน เป็นเพราะสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กไม่เอื้อต่อการอ่าน ไม่มีแบบอย่างที่ดีทางด้านการอ่านให้เด็กได้มองเห็นหรือซึมซับ ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมถึงครู ผู้นำในระดับต่าง ๆ และดารานักร้องที่พวกเขาชื่นชอบ ปัญหา ก็คือทั้งครูและพ่อแม่ ผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดซึ่งน่าจะเป็นแบบอย่างที่ดี ไม่รักการอ่าน แม้จะประกาศเชิญชวนให้เห็นความสำคัญของการอ่านเพียงใดก็ตาม หากบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ทำให้เห็นเป็นตัวอย่างก็ยากที่จะให้เด็กรักการอ่าน

^{๒๐} นิรันดร์ดี บุญจันทร์, “บทสรุปวาระการอ่านของชาติ”, กรุงเทพฯธุรกิจ (๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕) หน้า ๖๔.

^{๒๑} “ชวนกันอ่านได้เวลาเติมอาหารสมอง”, สร้างสุข ๑๒, ๑๗๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙) หน้า ๑๔-๑๕.

^{๒๒} วิณัฐ ชวนะเวช, “ทำไมคนไทยจึงไม่ค่อยรัก ‘การอ่าน’”, สยามธุรกิจ (๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔) หน้า ๘.

เพราะไม่มีแบบอย่างที่ดี ดังที่พาดหัวบทความของสุจิตต์ วงษ์เทศ^{๒๓} กล่าวว่า “เมื่อครูไม่อ่าน นักเรียนลูกหลานก็อ่านไม่ได้ แม่ปู่ พ่อปู่ เมื่อครูไม่อ่าน นักเรียนลูกหลานก็อ่านไม่ได้”

๖. ทักษะคิดและความเชื่อทางการอ่าน

คนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติ และความเชื่อผิด ๆ มานานตั้งแต่อดีตจนกลายเป็นวาทกรรม การอ่านให้ยึดถือปฏิบัติที่ส่งผลต่อการอ่านอย่างมาก รวมไปถึงภาครัฐ สังคม สถาบันการศึกษา ที่ปมเพาะปลูกฝังยึดเยียดความเชื่อที่ผิด ๆ เหล่านี้ให้กับเด็ก ทักษะคิดความเชื่อที่เด่น ๆ คือ พ่อแม่ มีความเชื่อว่าเด็กควรอ่านหนังสือเรียนเท่านั้น ไม่ควรอ่านหนังสือบันเทิง ประเภทการ์ตูน นวนิยาย มองว่าหนังสือประเภทนี้มอมเมา ไร้สาระ อ่านแล้วใจแตก หรือหมกมุ่นกับหนังสือประเภทนี้มากเกินไป จนไม่สนใจหนังสือเรียน เมื่อผู้ใหญ่ครอบความคิดให้เด็กอ่านหนังสือเรียน หรืออ่านเพื่อเรียน อ่านเพื่อความรู้อย่างเดียว เด็กจึงอ่านแต่หนังสือเรียน เมื่อเรียนจบแล้วก็เลิกอ่าน ในขณะที่ต่างประเทศมุ่งเน้นอ่านเพื่อความสนุก พวกเขาจึงอ่านตลอดเวลา ไม่ว่าจะหนุ่มสาวหรือคนชรา เขาอ่านเพื่อความบันเทิง อ่านเพื่อการพักผ่อน ขณะที่คนไทยอ่านแบบจริงจัง อ่านเพื่อเอาความรู้ จึงเกิดอาการเครียด เบื่อหน่าย

นิธิ เอียวศรีวงศ์^{๒๔} กล่าวว่า “ในทุกวันนี้ การโฆษณาชักชวนให้คนไทยอ่านหนังสือก็ยังไม่เน้นประโยชน์ด้านความรู้เป็นส่วนใหญ่ ไม่มีใครพูดถึงความเพลิดเพลินจากการอ่านบ้างเลย” ส่วน เป็นเพชร กลีงมัน^{๒๕} และกลีน สระทองเนียม^{๒๖} กลับมองว่าคนไทยส่วนใหญ่มองว่าการอ่านหนังสือไม่มีความจำเป็นต่อชีวิต หรือไม่ค่อยเห็นคุณค่าของการอ่าน และบทความชื่อ “รณรงค์การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ ไซโยคนไทยจะอ่านหนังสือเพิ่มเป็น ๑๐ เล่มต่อปี”^{๒๗} กล่าวว่า “การอ่านถูกปลูกฝังเฉพาะในระบบโรงเรียนเท่านั้น ความจำเป็นในการอ่านจึงมุ่งเฉพาะแต่ในหนังสือเรียนและชั้นเรียนเป็นหลัก”

^{๒๓} สุจิตต์ วงษ์เทศ, “ห้องสมุดประชาชน ไม่ใช่สถานที่ของประชาชนไปอ่านหนังสือ”, **มติชน** (๑๖ เมษายน ๒๕๕๒) หน้า ๒๑.

^{๒๔} นิธิ เอียวศรีวงศ์, **นิสัยการอ่านของคนไทย ในมิติด้านวัฒนธรรม**. ม.ป.ป. สืบค้นจาก: <https://www.tkpark.or.th/stocks/extra/000566.pdf>. (๒๒ กันยายน ๒๕๕๙).

^{๒๕} เป็นเพชร กลีงมัน, **บทความวิชาการ เรื่องปัญหาการอ่านหนังสือของเด็กไทย**. ๒๕๕๕. สืบค้นจาก: <http://sd-group2.blogspot.com/2012/12/53242179.html>. (๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๙).

^{๒๖} กลีน สระทองเนียม, “๒ ปี TK Park กกับการส่งเสริมเด็กไทยรักการอ่าน”, **เดลินิวส์** (๒๔ มกราคม ๒๕๕๐) หน้า ๒๒.

^{๒๗} “รณรงค์การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ ไซโยคนไทยจะอ่านหนังสือเพิ่มเป็น ๑๐ เล่มต่อปี”, **ผู้จัดการรายวัน**, ๒๙ กันยายน ๒๕๕๒, หน้า ๓๓-๓๔.

๗. พฤติกรรมและนิสัยของคนไทย

บริบททางด้านพฤติกรรมและนิสัยของคนไทย ได้มีนักวิชาการแสดงความคิดเห็นว่าเป็นคนสนุกสนานเฮฮา รักสนุก รักความสะดวกสบาย ชี้เกี่ยจ ชอบสังสรรค์ ตั้งวงดื่มสุรา มากกว่าที่จะสังสรรค์พูดคุยทางวิชาการหรือพูดคุยเกี่ยวกับการอ่านหรือหนังสือ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อการไม่ชอบอ่านหนังสือ นอกจากนี้สภาพแวดล้อมของประเทศไทยที่อุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว คนไทยจึงไม่จำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ดังที่สุวัฒน์ ขจีจิต^{๒๘} กล่าวว่าคนไม่ชอบอ่านหนังสือ เพราะคิดว่ามันไม่จำเป็นสำหรับชีวิต วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์^{๒๙} กล่าวเสริมว่า “แต่เหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนไทยไม่ค่อยอยากอ่านหนังสือนั้นอาจจะสะท้อนมาจากอุปนิสัยของคนไทยตั้งแต่อดีต กล่าวคือ คนไทยมีนิสัยสบาย ๆ ไม่เคร่งเครียด ลักษณะนิสัยนี้ส่วนหนึ่งอาจจะถูกกำหนดมาจากสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศ การหาความรู้ที่ดีที่สุดคือการอ่านจากหนังสือซึ่งทำให้คนเหล่านี้มีนิสัยรักการอ่านมานานมาก ซึ่งไม่น่าแปลกใจที่เราจะเห็นคนญี่ปุ่น หรือฝรั่งเวลาว่างมักจะหยิบหนังสือมาอ่านกันเป็นเรื่องปรกติ ลองสังเกตคนเหล่านี้เวลาขึ้นรถไฟฟ้าใต้ดิน ในร้านอาหารหรือไปเที่ยวตามชายหาด มักจะหนีบหนังสือ หนังสือพิมพ์หรือนิตยสารไปอ่านกันแทบทุกคน ส่วนคนไทยเวลาไปเที่ยวชายหาด เที่ยวทะเลก็หนีบเหมือนกัน ส่วนใหญ่ไม่ได้หนีบหนังสือ แต่หนีบขวดเหล้าไปตั้งวงมากกว่า”

การอภิปรายผล

ผลจากการวิจัยทำให้มองเห็นว่าปัญหาการอ่านในสังคมไทย ปัญหาบริบททางสังคมและวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการอ่านของคนไทยอย่างมาก ด้วยสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมคนไทยโดยเฉพาะเด็ก เป็นสิ่งที่ฝังลึกและมีผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการอ่านของคนไทย ตั้งแต่การดำเนินชีวิตประจำวัน ที่ให้ความสำคัญกับการทำมาหากิน ที่ไม่ต้องดิ้นรนมากนัก ด้วยประเทศไทยมีความอุดมสมบูรณ์ ดังคำที่ว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” จึงทำให้ชีวิตสะดวกสบาย การชวนขวยแสดงหาความรู้ หรือการอ่านหนังสือ จึงให้ความสำคัญน้อย นอกจากนี้สังคมไทยโดยเฉพาะชนบท ที่เป็นประชากรส่วนใหญ่ รับสารหรือข่าวสาร ความรู้ ผ่านสื่อประเภทใช้การดู และการฟังเป็นส่วนใหญ่ โดยผ่านสื่อประเภทการบอกเล่า การบันเทิง เช่น เพลงบอก หนังสือตลก มโนราห์ และหมอลำ เป็นต้น เพราะการรับสารด้วยวิธีนี้

^{๒๘} สุวัฒน์ ขจีจิต. บทความประเด็นปัญหาสังคม เรื่อง เด็กไทยอ่านหนังสือน้อยลง. ม.ป.ป. สืบค้นจาก: http://mcpswis.mcp.ac.th/html_edu/cgi-bin/mcp/main_php/print_informed.php?id_count_inform=22840. (๗ กันยายน ๒๕๕๙).

^{๒๙} วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์. วัฒนธรรมการอ่าน. ๒๕๕๑. สืบค้นจาก: <http://www.sarakadee.com/blog/oneton/?p=65>. (๑๙ มีนาคม ๒๕๕๙).

ได้รับความบันเทิงไปด้วย นอกจากนี้อาชีพเกษตรกรรม ก็ใช้การดำเนินด้วยวิธีการสามัญสำนึกที่เคยปฏิบัติกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันจากประสบการณ์ หากต้องการความรู้ใหม่ ๆ ก็ได้จากการฝึกอบรมวิทยากรมาชี้แนะ หรือผ่านสื่อคือโทรทัศน์ ส่วนคนอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ในเมืองต้องขายแรงงานเพื่อการเลี้ยงชีพ ก็ให้ความสำคัญกับการทำมาหากินเป็นหลัก การอ่านจึงไม่มีความสำคัญสำหรับพวกเขา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bchrman^{๓๐} และ Margara and Batambuze^{๓๑} ที่ชี้ให้เห็นว่าสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อ มุมมอง ความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อพฤติกรรมและนิสัยการอ่านของคนในชาติอย่างมาก

ประเด็นของสิ่งแวดล้อมก็มีบทบาทต่อการอ่านของคนไทยเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะประเด็นประเทศไทยยังขาดแบบอย่างที่ดีทางด้านการอ่าน ให้เด็กได้ซึมซับ หรือเลียนแบบเพื่อเป็นตัวอย่าง เพราะเด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ คือพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง ครู ผู้ใหญ่ในชุมชนที่พบเห็น รวมถึงดาราและวีรบุรุษที่ได้รับความนิยม หรือชื่นชอบ จะเห็นได้ว่าบุคคลเหล่านี้ไม่สามารถเป็นแบบอย่างทางด้านการอ่านได้เลย แต่จะเห็นพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสม ดังคำกล่าวที่ว่า “แบบอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน” สอดคล้องกับงานของ Lee^{๓๒} ค้นพบว่าการสนับสนุนการอ่านที่ดีเริ่มจากที่บ้าน และชุมชนในท้องถิ่นที่แวดล้อมไปด้วยวัฒนธรรมการอ่าน หรืองานของ Ruterana^{๓๓} ได้ศึกษาวัฒนธรรมการอ่านของชาวราวันดา (Rwanda) ค้นพบว่าเหตุที่ชาวราวันดาไม่มีนิสัยรักการอ่าน เกิดจากสิ่งแวดล้อมทางด้านสังคม โดยเฉพาะครอบครัวที่ไม่เห็นความสำคัญของการอ่าน

บทสรุป

ปัญหาการอ่านในสังคมไทย ที่ส่งผลให้คนไทยอ่านหนังสือน้อย จนเกิดวาทกรรมว่าคนไทยไม่รักการอ่านเกิดจากปัจจัยและบริบทหลากหลายรวมกัน เป็นปัญหาหลักที่จะต้องได้รับการแก้ไขไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะบริบทปัญหาทางด้าน สังคมวัฒนธรรม มีอิทธิพลพอสมควรที่ส่งผลต่อการอ่านของคนไทย

^{๓๐} Bchrman, C.. “The culture of reading in a public school: Ethnography, service-learning, and undergraduate researcher”, *EXpedition* (2004) 46, 3 pp. 22-28.

^{๓๑} Margara, E. and Batambuze, C. “Toward a reading culture for Uganda”, *African Journal of Library, Archive and Information Science* (2005) 15,1 pp. 35-42.

^{๓๒} Lee, Yong-Hun. “A study on the reading promotion activities to expand social roles of public libraries” *Journal of the Korean BIBLIA Society for Library and Information Science* 17, 1 pp. 99-113.

^{๓๓} Ruterana, P. C. *The making of a reading society*. Linkoping: Department of Behavioural Sciences and Learning, Linkoping University. 2012.

ประเด็นหลักคือสังคมไทยเป็นสังคมบอกเล่าหรือมุขปาฐะ ระบบสังคมแบ่งชนชั้น ระบบอุปถัมภ์ และพวกพ้อง ปัญหาด้านความยากจน ขาดแบบอย่างที่ดีทางด้านการอ่าน ทักษะคนดี และความเชื่อทางด้านการอ่าน พฤติกรรมและนิสัยของคนไทย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์วาทกรรมการอ่านในสังคมไทย ด้วยการค้นหาภาคปฏิบัติการวาทกรรม และภาคปฏิบัติทางสังคม พบว่าปัญหาที่คนไทยอ่านหนังสือน้อย เกิดจากการสะสมปัญหา และขาดความสนใจที่จะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะประเด็นของสังคมวัฒนธรรม ลักษณะพฤติกรรม และนิสัยของคนไทย สิ่งเหล่านี้จึงส่งผลต่อพฤติกรรมการอ่านของคนไทย ทั้ง ๆ ที่ได้มีผู้เสนอแนะแนวทาง แก้ปัญหามานานพอสมควร แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมให้คนไทยรักการอ่านเพิ่มขึ้นได้ จากการวิเคราะห์ปัญหาการอ่านของคนไทย ประเด็นปัจจัยเงื่อนไขทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เนื่องจากคนไทยมีทัศนคติและความเชื่อว่าการอ่านคือการเรียนรู้ อ่านเพื่อสอบ และต้องอ่าน หนังสือเรียนเท่านั้น ส่งผลให้คนไทยมีข้อจำกัดในการอ่าน ไม่อ่านหนังสือหลากหลาย เรียนจบแล้วไม่อ่าน เห็นความสำคัญของการอ่านเป็นเพียงเครื่องมือแสวงหาความรู้ จึงเกิดอาการเครียดจากการอ่าน ไม่สนุกกับการอ่าน เบื่อ จริ่งจังกกับการอ่าน ตลอดจน เลิกอ่านเมื่อจบปริญญา ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือรัฐบาลจะต้องสร้างวาทกรรมขึ้นใหม่เพื่อให้คนไทยเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อว่า “อ่านเพื่อความสนุก อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน” โดยทำการประชาสัมพันธ์ทุกรูปแบบ เมื่อคนไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับการอ่าน ใหม่ พวกเขาจะมีความสุขกับการอ่าน จะอ่านหนังสือทุกประเภท โดยเฉพาะวรรณกรรมบันเทิง และจะอ่านตลอดเวลา ไม่จำกัดเฉพาะในช่วงของการเรียน

๒. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยถึงแนวทางในการพัฒนานิสัยรักการอ่านของคนไทยในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้คนไทยได้อ่านหนังสือเพิ่มขึ้น หรือเห็นความสำคัญของการอ่าน และศึกษาบริบทของห้องสมุด และหนังสือที่สนับสนุนการอ่านของคนไทยได้อย่างไร

บรรณานุกรม

- กลิ่น สระทองเนียม. ๒ ปี TK Park กับการส่งเสริมเด็กไทยรักการอ่าน. **เดลินิวส์**, (๒๔ มกราคม ๒๕๕๐) ๒๒.
- เกียรติตระกูล ใจไทย. วัฒนธรรมการอ่านคนรุ่นใหม่กับการก้าววิกฤตสังคม. **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**, ๔๕, ๒๐ (ตุลาคม ๒๕๕๑) ๘๖-๘๘.
- ชวนกันอ่านได้เวลาเติมอาหารสมอง. **สร้างสุข**, ๑๒, ๑๗๒ (กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙) ๑๔-๑๕.
- ชี้วัฒนธรรมการอ่านปัจจุบันเกิดซ้ำ. **ข่าวสด**, (๑๙ สิงหาคม ๒๕๕๘) ๒๓.
- นุอร. **ปัญหาการอ่านของเด็กไทย**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๘, จาก: <http://www.oknation.net/blog/techno3008/2008/08/02/entry-1>. ๒๕๕๑.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. **นิสัยการอ่านของคนไทย ในมิติด้านวัฒนธรรม**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๙, จาก: <https://www.tkpark.or.th/stocks/extra/000566.pdf>. ม.ป.ป.
- นรินทร์ศักดิ์ บุญจันทร์ “บทสรุปวาระการอ่านของชาติ” **กรุงเทพธุรกิจ**, (๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๕) จ๔.
- ปริญญา ชาวสมุน. **อ่านอะไร...คนไทย**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๙ ธันวาคม ๒๕๕๘, จาก: <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/636858>. ๒๕๕๘.
- เป็นเพชร กลิ่นมัน. **บทความวิชาการ เรื่องปัญหาการอ่านหนังสือของเด็กไทย**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๙, จาก: <http://sd-group2.blogspot.com/2012/12/53242179.html>. ๒๕๕๕.
- พีมินท์. **เด็กไทยน่าเป็นห่วง!! ม.๑ เริ่มอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๒ กันยายน ๒๕๕๖, จาก: <https://www.dek-d.com/education/32628>. ๒๕๕๖.
- มুমมีต ฌ รัตติกาล. **ทำไมคนไทยไม่อ่านหนังสือ**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘, จาก: <http://prachatai.org/journal/2015/01/57243>. ๒๕๕๘.
- “รณรงค์การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ ไซโยคนไทยจะอ่านหนังสือเพิ่มเป็น ๑๐ เล่มต่อปี” **ผู้จัดการรายวัน**, (๒๙ กันยายน ๒๕๕๒) ๓๓-๓๔.
- รักการอ่าน...นำชีวิตสู่ความสำเร็จ**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๘, จาก: <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=10504&Key=hotnews>. ๒๕๕๒.
- ลิขิต ธีรเวคิน “การอ่านหนังสือ” **สยามรัฐ**, (๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๔) ๖
- วิทยากร เชียงกูล “ต้องทำให้คนไทยรักการอ่าน จึงจะปฏิรูปการศึกษาและประเทศได้” **ผู้จัดการรายสัปดาห์**, (๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๒) A๘.

- วิลาสินี พิพิธกุล “สร้างสังคมการอ่าน ไม่ใช่เรื่องเล็กที่พรรคการเมืองจะมองข้าม” **โพสต์ทูเดย์**, (๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๐) A๑๐.
- วีณัฐ ชวนะเวช “ทำไมคนไทยจึงไม่ค่อยรัก ‘การอ่าน’” **สยามธุรกิจ**, (๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔) ๘.
- วันชัย ตันติวิทยาพิทักษ์. **วัฒนธรรมการอ่าน**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๙ มีนาคม ๒๕๕๙, จาก: <http://www.sarakadee.com/blog/oneton/?p=65>. ๒๕๕๑.
- ศิริพร ลิ้มตระกูล “อ่านนั้นสำคัญไฉน” **วารสารจันทร์เกษม**, ๑๘๖ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๒๘) ๔๓-๔๖.
- ศิลา โคมฉาย. ถึงเวลานั้นนวางการอ่าน (อีกแล้ว). **มติชนสุดสัปดาห์** ๒๙, ๑๔๙๕ (๑๐-๑๖ เมษายน ๒๕๕๒) ๖๒.
- สกุล บุญยทัต “อ่านเถิดชาวไทย” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์**, ๕๙,๓๐ (๑๓-๑๙ เมษายน ๒๕๕๕) ๗๓-๗๔.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ “ห้องสมุดประชาชน ไม่ใช่สถานที่ของประชาชนไปอ่านหนังสือ” **มติชน**, (๑๖ เมษายน ๒๕๕๒) ๒๑.
- สุวัฒนา ขจีจิต. **บทความประเด็นปัญหาสังคม เรื่อง เด็กไทยอ่านหนังสือน้อยลง**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๗ กันยายน ๒๕๕๙, จาก: http://mcpswis.mcp.ac.th/html_edu/cgi-bin/mcp/main_php/print_informed.php?id_count_inform=22840. ม.ป.ป.
- อุดม เพชรสังหาร “สร้างวัฒนธรรมการอ่าน สร้างวัฒนธรรมเลี้ยงลูกด้วยหนังสือ” **โลกวันนี้**, (๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๒) ๔๖.
- MGR Online. อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ช้ำร้าย “อ่านน้อย” จับประเด็นไม่ได้ วิฤตใหญ่ที่ไทยต้องแก้. **หน้าแรกผู้จัดการ Online**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๗ กันยายน ๒๕๕๙, จาก: <http://www.manager.co.th/qol/viewnews.aspx?NewsID=959000000019>. ๒๕๕๙.
- Bchrman, C. “The culture of reading in a public school: Ethnography, service-learning, and undergraduate researcher”, **Expedition** (2004) 46, 3 pp. 22-28.
- Lee, Yong-Hun. “A study on the reading promotion activities to expand social roles of public libraries” **Journal of the Korean BIBLIA Society for Library and Information Science** 17, 1 pp. 99-113.
- Margara, E. and Batambuze, C. “Toward a reading culture for Uganda”, **African Journal of Library, Archive and Information Science** (2005) 15,1 pp. 35-42.
- Ruterana, P. C. **The making of a reading society**. Linkoping: Department of Behavioural Sciences and Learning, Linkoping University. 2012.